

13. Чупіс А.В. Фінансова безпека сільськогосподарських підприємств / А.В. Чупіс // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». – 2009. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vsnau/FiK/2009_2/5Chupis.pdf.

14. Третяк О.З. Окремі концептуальні характеристики категорії фінансової безпеки регіону / О.З. Третяк, М.В. Кирилів // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна). – 2009. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvldu_e/2009_2/09tozfb.pdf.

Цикановская Н.А. К вопросу об определении сущности понятия «финансовая безопасность негосударственных пенсионных фондов».

Проанализированы существующие в экономической литературе подходы к трактовке финансовой безопасности различных субъектов хозяйствования. Выявлены составляющие понятия «финансовая безопасность». Предложено авторское видение сущности финансовой безопасности негосударственного пенсионного фонда.

Ключевые слова: *финансовая безопасность, негосударственный пенсионный фонд, финансовые интересы, финансовое состояние.*

Tsikanovska N.A. On the Problem of Defining the Essence of the Concept of «Financial Security of Private Pension Funds».

Existing economic approaches to treatment of financial safety of different economic subjects is analyzed in the article. Components of the «financial safety» concept are determined. The author's view of the essence of the financial safety of private pension funds is offered.

Key words: *financial security, private pension fund, financial interests, financial state.*

УДК 338.23:343.3

Н.Я. Михаліцька

ФІНАНSOVA БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇЇ ІНДИКАТОРИ

Розглянуто теоретичні підходи до визначення поняття «фінансова безпека підприємства» та запропоновано авторське бачення змісту цієї категорії. Розкрито основні індикатори фінансової безпеки підприємства як підсистеми його економічної безпеки.

Ключові слова: *підприємство, фінансова безпека, загроза.*

Постановка проблеми. Обмеженість ресурсів у глобальному масштабі, зокрема енергетична криза 70-х років, змусила вчених багатьох країн, передусім Норвегії, США, Канади, ФРН, спрямувати

зусилля на розв'язання проблем міжнародної, а згодом – і національної економічної безпеки. Це вимагало масштабних досліджень і в результаті виникла нова наука, що отримала назву «екосестейт» (economic security of state).

XXI сторіччя – епоха загострення міжнародних аспектів економічної безпеки. Однак в Україні, на відміну від інших країн, теоретичні дослідження з питань економічної безпеки розпочалися із запізненням. Проте це відставання було суттєво скорочено завдяки працям таких вчених, як В. Геєць, О. Барановський, Я. Жаліло, Б. Губський, М. Єрмошенко, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранушенко, А. Сухоруков, В. Шлемко, І. Бінько, А. Єпіфанов та ін., з'явилися системні роботи з питань методології оцінки економічної безпеки в Україні [5].

На сьогодні в Україні вкрай недосконала нормативно-правова база економічної безпеки. На державному рівні вперше перелік загроз економічній безпеці сформульовано у Концепції національної безпеки України, що була схвалена ВР України в січні 1997 р. [7, с. 85]. Враховуючи значення економічної безпеки при визначенні внутрішньої і зовнішньої економічної політики, Кабінет Міністрів України в 2002 р. розробив проект стратегії забезпечення економічної безпеки України, проте роботу над національною програмою забезпечення економічної безпеки до цього часу не розпочато. На противагу цьому, в РФ ще 1995 р. була опублікована, а вже наступного року набрала чинності указом президента державна стратегія економічної безпеки (основні положення).

Відмова упродовж тривалого часу від розв'язання проблем економічної безпеки призвела до зниження рівня інвестування економіки і науки, посилення залежності України від зовнішньої допомоги, скочування до криміналізації та «тінізації» багатьох сфер економіки, поширення процесу накопичення та відмивання «брудних» грошей. Тому нині забезпечення економічної безпеки України набуває особливої ваги. З огляду на це у відділі економічної безпеки НППМБ розроблені методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України [4].

Стан дослідження. Актуальність проблеми полягає в тому, що у сучасних умовах необхідно мати системний інструментарій для діагностики рівня економічної безпеки підприємств та механізм подолання негативних явищ на різних етапах їхнього розвитку. В умовах фінансової кризи на перше місце виходить проблема фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, яка є однією з найважливіших складових економічної безпеки ще й тому, що саме через грошові потоки підприємства та їх управління здійснюється вплив на більшість показників

економічної системи підприємства. Проте в економічній літературі до сьогоднішнього дня приділялось недостатньо уваги питанням фінансової безпеки насамперед тому, що деякі з її аспектів розглядаються при розробці фінансової політики підприємства, управлінні фінансами, організації системи економічної безпеки, управлінні ризиками тощо. Необхідно погодитися з тим, що «необхідний цілісний і комплексний підхід до даної проблеми, що поєднав би всі ці, часом відірвані один від одного елементи в єдину систему, яка діяла б постійно» [10, с. 19].

Метою роботи є аналіз методичного забезпечення вимірювання індикаторів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва на рівні підприємства.

Виклад основних положень. Вважаючи об'єктом стратегії соціально-економічну систему в цілому, а суб'єктом – державу як виразника інтересів суспільства, національну безпеку, яка сьогодні розглядається як «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам» [9, с. 351], тобто як зменшення небезпеки руйнування суспільної системи під впливом екзогенних та ендогенних чинників, можна визнати фундаментальним критерієм ефективності державної стратегії. Оскільки матеріальною основою функціонування суспільства є продуктивні сили, національна безпека будь-якої держави у стратегічному плані спирається передусім на її економічний потенціал і набуває вигляду економічної безпеки.

Категорія «економічна безпека» порівняно недавно стала повноправним об'єктом дослідження економічної науки. Цей термін почав широко використовуватися у працях вітчизняних економістів лише на початку 90-х рр. минулого століття. Створено специфічний категоріальний апарат з використанням невластивих класичній економічній науці термінів («загроза», «індикатор безпеки», «порогове значення» тощо), сформовано відповідний йому методологічний інструментарій аналізу, що свідчить про створення окремої підгалузі економічних досліджень – науки про економічну безпеку.

Як зазначає Я. Жаліло, автори праць про економічну та фінансову безпеку, «власне, поки що не дійшли згоди щодо засадничих категорій зазначеної науки, у тому числі й щодо її ключового визначення – поняття «економічна безпека» [2, с. 85]. Методологічно поняття «економічна безпека» виводиться дослідниками насамперед з поняття «національна безпека». Останнє має формалізоване визначення у прийнятому у червні 2003 році Законі України «Про основи національної безпеки України».

Наукове розуміння фрази «стан захищеності», на якій базується «офіційне» визначення безпеки, означає відсутність системоруйнівних загроз, тобто тих із них, які не можуть бути органічно подолані в рамках механізмів, іманентних даній соціально-економічній системі. Крок назустріч такому розумінню зробили О. Гончаренко та Є. Лисицин, аналізуючи категоріальну систему національної безпеки. Вони запропонували визначати національну безпеку як *ступінь захищеності* національних інтересів, що дозволяє вказувати на певний рівень безпечності [1, с. 6–7]. А отже невід’ємною частиною дослідження у сфері економічної безпеки має стати насамперед оцінка дієздатності об’єктивних економічних механізмів, які є основою підтримання стійкості соціально-економічної системи та важелями реалізації індивідуальних, групових та національних інтересів. Це дасть змогу в дослідженні економічної безпеки перейти від інструментарію політичної до інструментарію економічної науки, а також встановити очевидний взаємозв’язок категорій «економічна стратегія» та «економічна безпека».

Я. Жаліло визначає економічну безпеку як складну багатфакторну категорію, «що характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб власного населення і держави, протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу нормальному розвитку країни, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання» [2, с. 87–88]. За такого трактування принципово видозмінюється й об’єкт забезпечення економічної безпеки. Тепер це не лише дієздатність самої держави, тобто її спроможність реалізовувати власні владні рішення, а й можливість для економічних суб’єктів різних рівнів діяти відповідно до своїх базових інтересів, проте в загальному руслі зміцнення економічної безпеки країни. Зазначений підхід може бути застосований як до економічного відтворення індивідуума (відтворення робочої сили), суб’єктів господарської діяльності (СГД) різного роду (відтворення капіталу) і держави (економічна сторона відтворення держави як інституту забезпечення економічної основи для стабільного виконання покладених на неї функцій), так і до суспільного відтворення як такого, що є інтегральним показником і виступає підґрунтям економічної безпеки країни, що «підсумовує» поняття економічної безпеки індивідуума, СГД і держави.

Така методологія відкриває шлях до дослідження однієї з фундаментальних характеристик економічної стратегії держави – забезпечення узгодження індивідуальних, групових та національних інтересів.

Зауважимо, що у Методичних рекомендаціях щодо оцінки рівня економічної безпеки України за редакцією академіка НАН України

С. Пирожкова наголошено, що національна безпека України як суверенної держави залежить від цілеспрямованої державної політики щодо захисту її національних інтересів відповідно до прийнятих доктрин, стратегій, концепцій і програм у політичній, економічній, соціальній та інших сферах. Економічна безпека, як головна складова національної безпеки – це сукупність умов, за яких зберігається спроможність країни ефективно захищати свої економічні інтереси; задовольняти у довгостроковому режимі потреби суспільства і держави; генерувати інноваційні зрушення в економіці з метою забезпечення стабільного економічного розвитку; протистояти зовнішнім економічним загрозам та повністю використовувати національні конкурентні переваги у міжнародному поділі праці. Отже, економічна безпека держави в глобальному середовищі набуває виняткового значення.

Відповідно фінансова безпека – це такий стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, валютної, банківської і податкової системи, який може забезпечити ефективне функціонування держави, підтримуючи її економічну стійкість у глобальному середовищі. Стабільність фінансової системи визначається багатьма чинниками, основними з яких є: рівень інфляції, обсяги внутрішніх і зовнішніх боргів держави, стан виконання державного бюджету, рівень монетизації економіки, вартість банківських кредитів, достатній обсяг міжнародних резервів НБУ.

Варто зауважити, що наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60 була затверджена Методика розрахунку рівня економічної безпеки України (далі – Методика). Методика розроблена з метою визначення рівня економічної безпеки України як головної складової національної безпеки держави і визначає перелік основних індикаторів стану економічної безпеки України, їхні оптимальні, порогові та граничні значення, а також методи обрахування інтегрального індексу економічної безпеки. Методика базується на комплексному аналізі індикаторів економічної безпеки з виявленням потенційно можливих загроз економічній безпеці в Україні і застосовується Міністерством економіки України для інтегральної оцінки рівня економічної безпеки України в цілому по економіці та за окремими сферами діяльності. Інші органи виконавчої влади, наукові інститути та інші установи в межах своєї компетенції можуть використовувати цю Методику та визначати рівень складових економічної безпеки для прийняття управлінських рішень щодо аналізу, відвернення та нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам у відповідній сфері.

У Методиці визначено, що економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внут-

рішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства та держави. Фінансова безпека – це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

Фінансова безпека, у свою чергу, містить такі складові:

бюджетна безпека – це стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів;

валютна безпека – це такий стан курсоутворення, який створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняного експорту, безперешкодного припливу в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках;

грошово-кредитна безпека – це стан грошово-кредитної системи, що характеризується стабільністю грошової одиниці, доступністю кредитних ресурсів та таким рівнем інфляції, котрий забезпечує економічне зростання та підвищення реальних доходів населення;

боргова безпека – це рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи;

безпека страхового ринку – це такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дав би їм змогу в разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування;

безпека фондового ринку – це оптимальний обсяг капіталізації ринку (з огляду на представлені на ньому цінні папери, їх структуру та рівень ліквідності), здатний забезпечити стійкий фінансовий стан емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, торговців, інститутів спільного інвестування, посередників (брокерів), консультантів, реєстраторів, депозитаріїв, зберігачів та держави в цілому.

Проте запропоновані у Методиці індикатори та порогові значення індикаторів стану фінансової безпеки України належать до макроекономічних. Лише індикатори та порогові значення індикаторів стану виробничої безпеки, під якою розуміють такий рівень розвитку промислового комплексу країни, що здатний забезпечити зростання

економіки та розширене її відтворення мають певне відношення до економічної безпеки підприємства.

Безпека – це такий стан складної системи, коли дія зовнішніх і внутрішніх чинників не приводить до погіршення системи або до неможливості її функціонування і розвитку. Безпека – це також стан захищеності життєво-важливих інтересів особи, суспільства, організації, підприємства від потенційно і реально існуючих загроз, або відсутність таких загроз.

Отже, під фінансовою безпекою підприємства можна розуміти такий стан захищеності його економічних інтересів (прибутковості, платоспроможності, тощо) від внутрішніх і зовнішніх загроз, що не приводить до погіршення результативності (ефективності) його роботи або до неможливості подальшого функціонування і розвитку як суб'єкта фінансових відносин, тобто до банкрутства.

З огляду на наведене, авторське визначення фінансової безпеки підприємства та подальші дослідження мають бути спрямовані на виявлення системи внутрішніх та зовнішніх загроз, які можуть на нього впливати. З практичної точки зору фінансова безпека підприємства – це такий стан функціонування підприємства, який дозволяє:

1) забезпечувати фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді;

2) здійснювати залучення та ефективне використання фінансових ресурсів;

3) ідентифікувати небезпеки та загрози стану підприємства та розробити заходи для їх вчасного усунення;

4) самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію;

5) понижувати ймовірність банкрутства;

6) застосовувати кількісні та якісні показники та порівнювати їх з граничними значеннями.

Індикатори економічної (фінансової) безпеки мають не тільки констатувати наявність економічної безпеки підприємства, але і чітко оцінювати її рівень. У випадку лише констатації безпеки підприємства неминучою є суб'єктивність оцінки. При цьому кількісна оцінка рівня безпеки повинна виходити з показників планування, обліку і аналізу діяльності господарської діяльності підприємства.

Для цього доцільно досліджувати показники фінансової стійкості, беззбитковості та ліквідності підприємства. В економічній літературі вже робилися спроби кількісної оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, що призвело до появи декількох підходів до її оцінки.

При індикаторному підході рівень економічної безпеки визначається за допомогою так званих індикаторів, які розглядаються як порогові значення показників, що характеризують діяльність підприємства в різних функціональних областях, відповідні певному рівню економічної безпеки. Оцінка економічної безпеки підприємства встановлюється за наслідками порівняння (абсолютного або відносного) фактичних показників діяльності підприємства з індикаторами.

Згідно даного підходу стан економічної безпеки підприємства необхідно проводити за певною системою основних показників. Вони повинні відображати галузеву специфіку і умови діяльності підприємства. До них віднесені: виробничі, фінансові і соціальні показники (табл. 1).

Таблиця 1

Показники фінансової безпеки в системі економічної безпеки підприємства

№ з/п	Показники	Склад показників-індикаторів
1.	Виробничі	динаміка виробництва (зростання, спад, стабільний стан, темпи зміни)
		реальний рівень завантаження виробничих потужностей
		частка НДДКР у загальному об'ємі робіт
		частка НДР у загальному об'ємі НДДКР
		темپ оновлення основних виробничих фондів (реновації)
		стабільність виробничого процесу (ритмічність, рівень завантаженості протягом певного часу)
		питома вага виробництва у ВВП (для особливо крупних підприємств-монополістів)
		оцінка конкурентоспроможності продукції
2.	Фінансові	вікова структура і технічний ресурс парку машин і устаткування
		об'єм «портфеля» замовлень (загальний об'єм передбачуваних продажів)
		фактичний і необхідний об'єм інвестицій (для підтримки і розвитку наявного потенціалу)
		рівень інноваційної активності (об'єм інвестицій в нововведення)
		рівень рентабельності виробництва
		фондовіддача (капіталомісткість) виробництва
прострочена заборгованість (дебіторська і кредиторська)		

Продовження табл. 1

		частка забезпеченості власними джерелами фінансування оборотних коштів, матеріалів, енергоносіїв для виробництва
3.	Соціальні	рівень оплати праці щодо середнього показника по промисловості або економіці в цілому
		рівень заборгованості по зарплаті
		втрати робочого часу
		структура кадрового потенціалу (вікова, кваліфікаційна)

Якщо розглядати поняття економічної безпеки підприємств у динаміці, незалежно від галузевої приналежності, то для них можна визначити загальну властивість, яка полягає в тому, що стан економічної безпеки підприємства проходить декілька етапів. Вони включають: стабільний, передкризовий, кризовий і критичний етапи (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка стану економічної безпеки підприємства

Етапи	Характеристика
Стабільний	Індикатори безпеки знаходяться в межах порогових значень, а ступінь використання наявного потенціалу близький до встановлених норм і стандартів
Передкризовий	Невідповідність хоча б одного з індикаторів безпеки пороговому значенню, інші наблизилися до бар'єрних значень. При цьому не були втрачені технічні та технологічні можливості поліпшення умов і результатів виробництва шляхом ухвалення заходів попереджувального характеру
Кризовий	Невідповідність більшості основних індикаторів безпеки пороговому значенню, з'являються ознаки безповоротності спаду виробництва і часткової втрати потенціалу внаслідок вичерпання технічного ресурсу устаткування і площ, скорочення персоналу
Критичний	Порушуються всі бар'єри, що відокремлюють стабільний і кризовий стани розвитку виробництва, а часткова втрата потенціалу стає неминучою і невідворотною

Ресурсно-функціональний підхід базується на припущенні, що при запобіганні небезпеці негативних впливів на економічну безпеку підприємства досягається найбільш ефективно застосування корпоративних ресурсів [8, с. 19–23]. Застосування ресурсно-функціонального методу вважається продуктивним у випадку досягнення ключових цілей економічної безпеки підприємства.

До таких цілей відносять досягнення наступних показників:

- фінансової стійкості й незалежності підприємства, ефективності його діяльності;
- високої конкурентоспроможності та незалежності технологічних ресурсів підприємства;
- оптимальної організації структури підприємства і високої ефективності його менеджменту;
- дієвості НДДКР, високого рівня кваліфікації персоналу підприємства і його інтелектуального потенціалу;
- максимально низького впливу підприємства на навколишнє середовище, його екологічності та економічності ресурсних витрат;
- правовій забезпеченості будь-яких напрямів діяльності компанії;
- високого ступеня захисту комерційних таємниць підприємства і його інформаційної бази, одночасно з високим рівнем інформаційного забезпечення діяльності всіх його структур;
- максимально можливого рівня безпеки підприємства, його співробітників, майна, капіталу і комерційних інтересів.

Отже, якщо підприємство вже розробило і ухвалило рішення запровадити в життя функціональні стратегії, а саме: інноваційну, ресурсну, інвестиційну і маркетингову, то показники, що визначають цілі цих стратегій, необхідно привести у відповідність з кількісною оцінкою стратегічних інтересів підприємства. Ця відповідність є основоположною, оскільки вона сприяє забезпеченню єдності методичної бази з організації управління підприємством.

В. Забродським запропоновано використовувати для оцінки економічної безпеки підприємства підхід, що відображає принципи і умови програмно-цільового управління і розвитку. Відповідно до цього підходу оцінка економічної безпеки підприємства ґрунтується на інтеграції сукупності показників, що визначають економічну безпеку. При цьому використовується декілька рівнів інтеграції показників і такі методи їх аналізу, як кластерний і багатовимірний аналіз. Такий підхід відрізняється високим ступенем складності аналізу, що проводиться, з використанням методів математичного аналізу. І якщо його

використання в дослідницькій області дозволяє отримати достовірні результати оцінки рівня економічної безпеки підприємства, то в практичній діяльності підприємств це вельми скрутно. До того ж дуже складною є «оцінка стійкості сукупного інтегрального показника при заданій області його зміни» [3, с. 35].

Як основний критерій економічної безпеки підприємства деякі дослідники розглядають отримуваний в результаті взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища прибуток, яким підприємство може розпоряджатися на свій розсуд, тобто чистий прибуток. За відсутності прибутку або, більш того, при збитках, не можна говорити про дотримання інтересів підприємства і, отже, про те, що воно перебуває у фінансовій безпеці. Навпаки, в цьому випадку перед підприємством реально постає загроза банкрутства. Таким чином, цей підхід до вибору критерію фінансової безпеки підприємства базується на отриманні ним прибутку. Прибуток підприємства – його абсолютна величина або результати її зіставлення з витраченими ресурсами може розглядатися як передумова для висновку про фінансову безпеку підприємства [6, с. 68–75]. Окремі показники-індикатори фінансової безпеки підприємства наведені у табл. 3.

Таблиця 3

Окремі індикатори фінансової безпеки підприємства*

Показники	Порогове значення	Примітки
Коефіцієнт покриття (Оборотні кошти / короткострокові зобов'язання)	1,0	Значення показника має бути не менш порогового
Коефіцієнт автономії (власний капітал / валюта балансу)	0,3	Значення показника має бути не менш порогового
Рівень фінансового левериджа (довгострокові зобов'язання / власний капітал)	3,0	Значення показника має бути не більш порогового
Коефіцієнт забезпеченості відсотків до сплати (прибуток до сплати відсотків і податків / відсотки до сплати)	3,0	Значення показника має бути не менш порогового
Рентабельність активів (чистий прибуток / валюта балансу)	5,0	Значення показника має бути не менш порогового

Показники	Порогове значення	Примітки
Рентабельність власного капіталу (чистий прибуток / власний капітал)	10%	Значення показника повинне бути не менш порогового
Средньозважена вартість капіталу (WACC)	Рентабельність інвестицій	Значення показника має бути не менш порогового
Розвиток компанії (відношення валових інвестицій до амортизаційних відрахувань)	1,0	Значення показника має бути не менш порогового
Тимчасова структура кредитів	Кредити, строком до одного року < 30%; Кредити, терміном понад один рік < 70%	Значення показника має бути не менш порогового
Диверсифікація покупців (частка у виручці одного покупця) та диверсифікація постачальників (частка у виручці одного постачальника)	10%	Значення показника має бути не більш порогового
Темпи зростання прибутку, реалізації продукції, активів	Темпи зростання прибутку > темпів зростання реалізації продукції > темпів зростання активів	
Співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості	Період обороту дебіторської заборгованості > період обороту кредиторської заборгованості	

* Розраховано автором.

Таким чином, фінансова стійкість підприємства – це комплексне поняття, що відображає такий стан фінансів, при якому підприємство здатне стабільно розвиватися, зберігаючи свою фінансову безпеку в умовах додаткового рівня ризику.

Висновок. Отже, фінансова стійкість і фінансова безпека – споріднені поняття.

Умовами фінансової стійкості підприємства є: наявність фінансових ресурсів для розвитку і платоспроможність, яка означає здатність підприємства своєчасно погашати свої зобов'язання і є наслідком

ліквідності, рентабельної діяльності підприємства і ефективного управління грошовими потоками, що дозволяє синхронізувати грошові надходження і оплату фінансових зобов'язань.

Система показників фінансової стійкості включає коефіцієнти, розраховані на базі грошових потоків, які дозволяють виявляти резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів компанії при розробці фінансової стратегії підприємства.

Подальші дослідження проблеми полягають у доповненні індикаторів фінансової безпеки підприємства показниками визначення ймовірності банкрутства підприємства, а також у створенні на підприємствах організаційно-економічних механізмів забезпечення фінансової безпеки підприємств.

1. Гончаренко О.М. Методологічні засади розробки нової редакції концепції національної безпеки України / О.М. Гончаренко, Є.М. Лисицин. – К.: НІСД, 2001. – С. 6–7.

2. Жаліло Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с.

3. Забродский В. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы / В. Забродский, Н. Капустин // Бизнес-информ. – 1999. – № 15–16. – С. 35–37.

4. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / А.І. Сухоруков, С. Л. Воробйов, Т.П. Крупельницька; за ред. академіка НАН України С.І. Пирожкова. – К.: НІПМБ, 2003. – 42 с.

5. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія / [В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк та ін.]; за ред. В.М. Гейця. – К.: ВД «НЖЕК», 2006. – 240 с.

6. Перекрестова Л.В. Внешние и внутренние угрозы финансовой безопасности предприятия / Л.В. Перекрестова, Р.С. Папехин // Финансы и кредит, 2007. – № 16. – С. 68–75.

7. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 16 січня 1997 року № 3/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 10. – С. 85.

8. Пралиев Ж.С. Угрозы экономической безопасности предприятий в условиях глобальной неустойчивости / Ж.С. Пралиев // Альпари. – 2010. – № 1. – С. 19–23.

9. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

10. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / [А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.

Михалицкая Н.Я. Финансовая безопасность предприятий и ее индикаторы.

Рассмотрены теоретические подходы к определению понятия «финансовая безопасность предприятия» и предложено собственное виденье содержания данной категории. Раскрыты основные индикаторы финансовой безопасности предприятия как подсистемы его экономической безопасности.

Ключевые слова: предприятие, финансовая безопасность, угроза.

Myhalitska N.Ya. Financial Security of Enterprises and its Indicators.

The paper considers theoretical approaches to the definition of «enterprise financial security» and presents the author's own version of the content of this category. The basic indicators of the enterprise financial security as a subsystem of economic security are examined.

Key words: enterprise, financial security, threat.

УДК 336.71(043.5)

О.В. Горалько

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Розглянуто сутність антикризового управління банківською діяльністю, проведено комплексне дослідження системи антикризового управління в банку як цілісної системи та проаналізовано процес антикризового управління банком для підтримки стабільності банківської системи, зменшення негативних наслідків світової фінансової кризи та підвищення рівня фінансової безпеки.

Ключові слова: світова фінансова криза, антикризове управління, система антикризового управління, діагностика фінансового стану, індикатори настання кризи, антикризові процедури, антикризова політика, план фінансового оздоровлення, фінансова безпека.

Постановка проблеми. У сучасних умовах вітчизняна економіка характеризується політичною та економічною нестабільністю, про що свідчить фінансова криза.

Дефіцит ліквідності на внутрішньому міжбанківському ринку, необхідність розраховуватися за своїми зобов'язаннями, зниження рівня довіри до банків значно погіршили платіжну позицію вітчизняних банків.

Саме тому актуальним є дослідження системи антикризового управління на рівні окремого банку, оскільки критичне зниження